

KOREYS TILIDAGI O‘ZLASHMA SO‘ZLARNING ETIMOLOGIK VA SEMANTIK XUSUSIYATLARI

Dilnavoz Xamidova

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti ilmiy izlanuvchisi

dilnavozkhamidova23@gmail.com

ANNOTATSIYA

O‘zlashma so‘zlar jahonning barcha tillarida mavjuddir. Ular turli leksemalar, iboralar, turg‘un o‘xshatishlar yoki frazeologizmlardan iborat bo‘lib, odatda o‘zaro yaqin aloqalar, savdo-sotiq, globallashtirish, mustamlaka bo‘lish kabi sabablar natijasida chet tilidan kirib keladi va boshqa tilga o‘zlashganda, ko‘pincha bu so‘zlarning yozilishi, talaffuzi va mazmunida o‘zgarishlar yuz beradi. Bu maqolada koreys tilining o‘z ichki xususiyatlari natijasida paydo bo‘lgan neologizmlar va boshqa chet tillardan kirib kelgan ba‘zi o‘zlashma so‘zlar hamda ularning etimologiyasi va semantikasi haqida so‘z boradi.

Kalit so‘zlar: o‘zlashma, etimologiya, koreys tili, leksema, o‘zlashma so‘zlar, neologizm.

THE SEMANTIC AND ETYMOLOGICAL PECULIARITIES OF THE LOANWORDS IN KOREAN LANGUAGE

Dilnavoz Khamidova

dilnavozkhamidova23@gmail.com

researcher of Tashkent State University of Oriental Studies, Uzbekistan

ABSTRACT

The borrowed words are available in all the languages of the world. They consist of the lexemes, phrases, idioms, or phraseologies, generally originating from a foreign language as a result of close ties, commercial affairs, globalization, colonization, and when they are assimilated into another language, the content of these words can be changed. This article discusses some neologisms that have arisen as a result of the intrinsic characteristics of the Korean language and borrowings from other foreign languages, as well as their etymology and semantics.

Keywords: assimilation, etymology, Korean language, lexeme, borrowed words, neologism.

СЕМАНТИЧЕСКИЕ И ЭТИМОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ЗАИМСТВОВАНИЙ В КОРЕЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Дильнавоз Хамидова

dilnavozkhamidova23@gmail.com

научный сотрудник Ташкентского государственного университета
востоковедения, Узбекистан

АННОТАЦИЯ

Заимствованные слова доступны на всех языках мира. Они состоят из лексем, словосочетаний, идиом или фразеологий, происходящих, как правило, из иностранного языка в результате тесных связей, торговых связей, глобализации, колонизации, и при их ассимиляции в другой язык содержание этих слов может изменяться. В данной статье рассматриваются некоторые неологизмы, возникшие в результате внутренних особенностей корейского языка и заимствований из других иностранных языков, а также их этимология и семантика.

Ключевые слова: ассимиляция, этимология, корейский язык, лексема, заимствованные слова, неологизм.

KIRISH

Koreys tilida chetdan o‘zlashgan so‘zlarni ko‘plab uchratish mumkin. Ammo ularning qaysi tildan o‘zlashganligini aniqlash qiyin. Sababi koreyslar chetdan o‘zlashgan so‘zlarni o‘z talaffuziga moslashtirib olishadi. Ya’ni koreys tilida o‘zlashma so‘zlarni ifodalovchi ayrim tovushlar yo‘qligi sababli unga yaqin tovush qo‘llaniladi. Agar ular asl tilda bo‘lgani kabi yozilsa va ishlatilsa, bu xato bo‘ladi, chunki zarurat bo‘lmasa, “ikki tilni aralashmaslik maqsadga muvofiq va har bir tilning o‘z ichki qonuniyatlari mavjud va ularga bo‘ysuniladi”.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Neologizmlar haqida yozilgan ilmiy maqola va tadqiqot ishlaridan kelib chiqib o‘zlashgan so‘zlarni moslashish darajasi va qo‘llanishiga ko‘ra quyidagi turlarga ajratishimiz mumkin (Tyson 1993; Usmanova 2014, 2020; Baxronova 2021).

Chet tilidan o‘zlashgan leksemalar. Ular boshqa tillardan olingan asl so‘zlar bo‘lib, qabul qiluvchi tilga deyarli bir xil fonetik moslashuvlar bilan talaffuz qilinadi. Yozuvda o‘zlashma so‘z aynan kiritilsa ham asl imloning qabul qiluvchi tilida qanday o‘qilishiga qarab o‘zgaradi, ya’ni qabul qiluvchi til fonetikasiga moslashadi.

Chet tilidan o‘zlashgan leksemalarni ham o‘z o‘rnida shartli ravishda quyidagilarga bo‘lib o‘rganadilar: a) *moslashmagan o‘zlashma so‘zlar*. Ular boshqa tillardan olingan, qabul qiluvchi tilning orfografiyasiga moslashmagan so‘zlardir. Uning talaffuzi, bu so‘zlovchining kelib chiqish tilini bilishiga bog‘liq. Masalan: apparat, kompyuter; b) *moslashgan o‘zlashma so‘zlar*. Odatda bunday leksemalar qabul qiluvchi til qoidalariga moslashadi. Masalan: xakker, gol (ing.: goal). c) *ksenizmlar* – *Ksenizm* termini yunoncha so‘z bo‘lib, “begona so‘z, hech qanday o‘zgarishsiz yozilgan yot so‘z” ma’nolarini anglatadi. Odatda bunday so‘zlarning ekvivalenti mavjud bo‘lmaydi. Masalan: lord, tolibon, software.

Semantik kalka so‘zlar deganda, chet tilidan kirib kelgan so‘zlar (iboralar) qabul qiluvchi tilning o‘z leksikasi bilan o‘zlashtiriladi, yoki tarjimai qabul qilinishi tushuniladi. Masalan, “*Yangi yil bilan*” (“*S novim godom*”), *ultratovush*, *qarg‘a qarg‘aning ko‘zini cho‘qimaydi* va h.k.

NATIJALAR

Tillarga kirib kelgan neologizmlar va allaqachon o‘zlashib o‘z so‘zga aylangan o‘zlashma leksemalarning etimologik va semantik xususiyatlarini o‘rganish bevosita lingvokulturologik va lingvogeografik tadqiqotlarga manba vazifasini o‘taydi. Quyida koreys tiliga turli chet tillardan kirib kelgan o‘zlashma so‘zlar – neologizmlarni etimologik-semantik jihatdan tahlil qilib o‘tamiz. So‘zlarning koreyscha varianti bilan birga qavsda transkripsiyalari keltirildi:

크로와상 [Khirovasang]: Koreys tiliga ingliz tilidan o‘zlashgan ushbu leksema aslida fransuzcha *croissant* so‘zidan kelib chiqqan bo‘lib, “yarim oy” degan ma’noni anglatadi. Ushbu so‘zning etimologiyasi Usmonlilar imperiyasining Yevropa davlatlari ustidan qozonilgan g‘alabasi bilan chambarchas bog‘liq. Yarim oy shaklidagi qarsildoq *kroasan* ilk bor Vena shahrida g‘oliblar sharafiga atab pishiriladi. Keyinchalik fransuzlar tomonidan takomillashtirilgan va turk bayrog‘ining xarakterli timsoli sifatida namoyon bo‘lgan bu ajoyib taom tezda Yevropada ommalashib ketganligi sababli barcha tillarda o‘z o‘rniga ega bo‘ldi. Boshqa tomondan olib qaraydigan bo‘lsak, kroasan fransuzcha *croître* fe‘lining hozirgi zamon shakli bo‘lib, “o‘shish” degan ma’noni anglatadi. Ya’ni “yarim oy” kroasanni to‘lin oyga qarab o‘shish holatidagi oy sifatida ham tushunish mumkin. Manbalarda fransuzcha *croître* fe‘li lotincha *cresco* (*crescere-crevi-cretum*) fe‘lidan olingan bo‘lib, u ham “o‘shish” degan ma’noni anglatishi yoritilgan. Shuningdek, “yarim oy” ma’nosini anglatuvchi inglizcha so‘z *crescent* so‘zi lotincha *cresco* (*crescere-crevi-cretum*), *crescens* fe‘lining hozirgi zamon sifatdoshini o‘zgartirish orqali yaratilgan so‘z ham

hisoblanadi. Shunday qilib, “yarim oy” degan ma’noni anglatuvchi inglizcha *crescent* leksemasi va fransuzcha shirinlik nomi *croissant* bir xil etimologiyaga ega.

샴푸 [Shyampu]: Ushbu leksema koreys tiliga ingliz tilidagi “*shampoo*” soʻzidan oʻzlashgan. “Tabassum qiluvchi gul” degan ma’noni anglatuvchi “함소화” *hamsohva* Janubi-Sharqiy Osiyoda “참파카” *champaka* deb ataladi. Hindlar uzoq vaqt davomida sochlarini xushboʻy champaka gulidan olinadigan ladan (baʼzi oʻsimliklardan olinadigan, diniy marosimlarda tutatiladigan xushboʻy smola) sovundek koʻpiklanuvchi modda bilan yuvganlar. Ushbu leksema hind tilidagi “champo” soʻzidan kelib chiqqan boʻlib, “massaj qilmoq” yoki “siqmoq” maʼnosini bildiradi. Ingliz tilidagi “*shampoo*” soʻzi esa *champo* soʻzidan olingan boʻlib, soch yuvish uchun ishlatiladigan suyuq sovun yoki sochni shampun bilan yuvish degan maʼnoni anglatadi. Bugungi kundagi suyultirilgan sovun shampunini Yaponiyaning “Takeuchi Kodo” degan dogʻlarni ketkazuvchi suyuq yuvish vositasini ishlab chiqaruvchi firma boshligʻi ilk bor tayyorlagan. Soch va bosh terisini yuvish uchun dastlab suyuq sovundan tayyorlangan ushbu modda qoʻllanilishi haqida oʻylab koʻrsak, bu nom mantiqiy tuyuladi. Demak, bugun koreys va oʻzbek tillarida qoʻllaniluvchi “shampun” soʻzi hindcha *cāmpnā* soʻzidan olingan boʻlib, “sochni siqish, bosish, yuvish” degan maʼnoni anglatadi.

요구르트 [Yoguriti]: Koreys tiliga ingliz tilidagi *yoghurt* leksemasidan oʻzlashgan bu soʻz, aslida, fransuzcha *yaourt* soʻzidan kelib chiqqan. Bu fermentlangan sutning bir turi boʻlib, bugʻlash orqali uning hajmini yarmigacha kamaytirish va keyin unga achitqi qoʻshish orqali tayyorlanadi. Biroq, bugungi tilshunoslikdagi ayrim tadqiqotlarda, lugʻatlarda bu soʻzning turkiychadan kelib chiqqanligi qayd etilmoqda. “Yogurt” soʻzi turkcha “**yoğurmak** → yoghhurt” feʼlidan olingan boʻlib, “qotmoq, quyushmoq” maʼnolarini beradi. Oʻzbek tili izohli lugʻatida ham *yogurt* leksemasi inglizchadan, u oʻz oʻrnida turkchadan kelib chiqqanligi yoritilgan (2, OʻTIL, I T: 371).

팬티 스타킹 [Penti staking]: Ushbu atama koreys tiliga ingliz tilidan oʻzlashgan boʻlib, 팬티- ingliz tilidagi *pantyhose* soʻzining qisqarib oʻzlashgan varianti “kolgotki”, 스타킹- ingliz tilidagi *stocking* “uzun paypoq, chulki” maʼnolarini anglatadi. Bu elastikligi yuqori ipak, neylon, spandex (lycra, elasthan) kabi nozik matolardan tikilgan xotin-qizlar garderobidan mustahkam oʻrin olgan ichki kiyim – *kolgotki* nomidir. Oʻzbekchaga *kolgotki* varianti rus tili vositasida kirib kelgan, ammo bu termin aslida chex tilidagi *kalthoty* soʻzidan kelib chiqqan boʻlib, *shim* maʼnosida tarjima qilingan. Bu soʻzning shimga bogʻliqligini quyidagicha izohlash mumkin,

ya'ni o'tmishda Yevropada erkaklar orasida yopishib turuvchi shim – *kallhoty* kiyish urf bo'lgan. Keyinchalik 19-20 asrdan kolgotki shim ma'nosini yo'qotib, ayollar kiyimi sifatida muhim o'rin egalladi.

피자 [Pija]: Dunyo taomiga aylangan pitsa koreys tiliga inglizcha *pizza* so'zi orqali o'zlashgan. Aslida, “pizza” so'zi yunoncha *Pitta* so'zidan kelib chiqqan bo'lib, “tekis yoyilgan” yoki “yumaloq va yassi non” degan ma'noni anglatadi. Neolit davrida ko'chmanchilar iste'mol qilgan non pitsaning prototipi bo'lganligi, qadimgi Yunoniston xalqi pishirgan non pitsaga aylangani, qadimgi Rimliklarning taomi bo'lgan degan nazariyalar mavjud. Italiyaning go'zal port shahri sanalgan Neapol pitsaning vatani sifatida tan olinadi. Biroq yaqinda italiyalik olim buni rad etib, “pitsa” so'zi hujjatlarda ilk bor qayd etilgan joy sifatida Neapolga tutash Latsio shahrini ko'rsatib o'tdi. Britaniyaning “Independent” jurnali oziq-ovqat tarixini o'rganuvchi Juzeppe Nokaning so'nggi izlanishlarida ham Latsio “pitsa”ning kelib chiqish Vatani degan fikr qo'llab-quvvatlandi. O'zbek tili izohli lug'atida ushbu atamaga yupqa xamir ustiga go'sht, qo'ziqorin, sabzavotlar, pishloq qo'yib pishiriladigan italyancha taom deya ta'rif berilgan (2, O'TIL, I T: 268).

챌린지 [Chellinji]: Koreys tiliga *challenge* (chaqiriq, qiyinchilik) so'zi ingliz tilidan kirib kelgan. Ushbu leksema aslida lotincha so'zdan kelib chiqqan va u “tuhmat, g'iybat” ma'nolarini anglatgan. Britaniya va Amerika kontekstlarida “challenge” so'zi “katta qiyinchilik”, “og'ir ahvol” yoki “e'tiroz” degan ma'nolarni bildirib, ijobiy ma'noda kelmagan. Bugungi kunda ushbu so'z insonning qobiliyatini sinovdan o'tkazadigan chaqiriq ma'nosida, ko'pincha musobaqalarda, shuningdek, ijtimoiy tarmoqlarda tez-tez tilga olinmoqda. So'nggi paytlarda juda ko'p qo'llanilayotgan ushbu leksema orqali butun mamlakat bo'ylab mahalliy hokimiyat organlari turli g'oyalarni targ'ib qilmoqda.

장르 [Changni]: Koreys tiliga ingliz tilidagi “genre” so'zidan o'zlashgan bo'lib, “janr, tur” ma'nolarini anglatadi. Bu so'zning etimologiyasi lotincha “kelib chiqish” yoki “tur” degan ma'noni anglatuvchi “*genus, generis*” so'zlari bilan bog'liq. 12-asrda fransuz tilidagi *genre* so'zi aslida lotincha hisoblanadi, 14-15-asrlarda bu so'z “tur” va “usul” ma'nolarida qo'llanilgan, 17-asrga kelib esa “moda”, “did” mazmunida ishlatila boshlangan. Bugungi kunda ushbu atama adabiyot, musiqa, kino, animatsiya, o'yin, badiiy asarlarni katta toifalarga birlashtirib, mazmunini belgilashda yoki tasniflashda qo'llaniladi. O'zbek tili izohli lug'atida **janr** atamasi fransuzcha *genre* so'zidan kelib chiqib, jins, tur ma'nolarini bildirishi, san'at asarlarining syujet va uslub jihatdan o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lgan har bir turini anglatib kelishi ko'rsatilgan. (O'TIL, II T: 72).

XULOSA

Qisqa qilib aytganda, dunyo tillarining barchasi tarixiy taraqqiyoti davomida oʻzga tillardan soʻz qabul qilish – neologizmlardan mustasno emas. Neologizm deganda biz “tilning lugʻat tarkibiga til tarixining maʼlum bir davrida kiritilgan, boshqa tilga xos yoki qabul qiluvchi lisonning lingvistik vositalari yordamida oʻzlashtirilgan, oddiy yoki murakkab shaklli yangi birlik sifatida koʻrsatilishi mumkin boʻlgan leksemalar/jumlalar”ni tushunamiz.

Bu soʻzlarning etimologik tadqiqi tilshunoslik va atamashunoslik sohalariga qiziqarli faktlarni taqdim etadi. Shuningdek, biz neologizmlarni koʻrib chiqish davomida nafaqat oddiy, balki murakkab shakllarni (birikmalarni) ham oʻz ichiga olishini kuzatdik. Muayyan soʻzlashuvchilar guruhiga mansub neologizmlar bilan hammaga tegishli ommabop neologizmlar bir xil maʼno va maqomga ega boʻlmasligi mumkin.

ADABIYOTLAR ROʻYXATI (REFERENCES)

1. Bakhranova, D. (2021). COVID-19 and Higher Education. The globalization of e-learning. *Religación. Revista De Ciencias Sociales Y Humanidades*, 6(28), 62-69. <https://doi.org/10.46652/rgn.v6i28.809>
2. Oʻzbek tilining izohli lugʻati (A. Madvaliyev tahriri ostida). – Toshkent, 2006-2008.
3. Usmanova, S. (2014). Altay Dillerindeki Bazı Ev Gereç Adları Üzerine. *İlmî Araştırmalar : Dil, Edebiyat, Tarih İncelemeleri*, (25), 97–103. Geliş tarihi gönderen <http://dergi.fsm.edu.tr/index.php/iadeti/article/view/595>
4. Usmanova, Sh., Ismatullayeva, N. (2020). “Expression Of Lacunas In Comparative Study Of Kinship Terms In Chinese And Uzbek Languages.” *Solid State Technology*: n. pag. Print.
5. Бахронова, Д. К. Гендер и целевые концептуальные гендерные стереотипы / Д.К. Бахронова // Сборник трудов III Междунар. науч.-практ. конф. «Гендерные исследования в гуманитарных науках». – URL: <http://sibac.info/20188>
6. Бахронова, Д. К. Испан ва ўзбек тилларига ўзлашган неологизмларнинг тарихий-семантик тадқиқи / Д.К.Бахронова, Н.О.Абдурахматова. – Текст. // Молодой ученый. – 2021. – № 52 (394).
7. Орленко Л.В. Терминологический словарь одежды. 1996. <http://modnaya.ru/articles/dictionary/glossary-of-clothing/index.htm>

-
8. Tyson, R. English Loanwords In Korean: Patterns Of Borrowing And Semantic Change// El Two Talk, Vol 1., No. 1, Arizona University, Spring 1993, pp. 29-36.
<https://journals.uair.arizona.edu/index.php/AZSLAT/article/view/21459>
  9. <https://fringilla-pinso.livejournal.com/181729.html>
  10. <https://m.blog.naver.com>
  11. <https://namu.wiki>
  12. <https://www.arborea1956.com/prodotti/yogurt/>
  13. <https://www.joongang.co.kr>